

УДК 378.147.811.111

НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ІСТОРИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Дьячкова Я. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація. Стаття має на меті окреслити історико-методичну генезу проблеми формування професійно спрямованої англomовної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців за допомогою загальнонаукових (аналіз, синтез) та спеціальних методів дослідження. В статті розкривається роль комунікативної компетентності в складі професійної компетентності фахівця, узагальнюються підходи до визначення іншомовної комунікативної компетентності, наводиться визначення професійно спрямованої англomовної компетентності в говорінні фахівця. Як результат аналізу, в роботі виділені теоретичні основи вимог до знань і вмінь фахівців, реалізація яких сприятиме успішному професійному іншомовному спілкуванню між ними як представниками різних культур, та розкрита перспектива більш глибокого вивчення проблем формування у майбутніх фахівців різних галузей зазначеної компетентності.

Ключові слова: іншомовна професійна компетентність; іншомовна комунікативна компетентність; професійно спрямоване англomовне говоріння; професійно спрямована англomовна компетентність в говорінні; майбутні фахівці.

Дьячкова Я. О. Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко
Обучение будущих специалистов профессионально ориентированному англоязычному говорению: историко-методический аспект

Аннотация. Цель статьи – очертить историко-методический генезис проблемы формирования профессионально ориентированной англоязычной компетентности в говорении у будущих специалистов с помощью общенаучных (анализ, синтез) и специальных методов исследования. В статье раскрывается роль коммуникативной компетентности как составляющей профессиональной компетентности специалиста, обобщаются подходы к определению иноязычной коммуникативной компетентности, приводится определение профессионально ориентированной англоязычной компетентности в говорении специалиста. Посредством анализа выделены теоретические основы требований к знаниям и умениям специалистов, реализация которых будет способствовать успешному профессиональному иноязычному общению между ними как представителями разных культур, и раскрыта перспектива более глубокого изучения проблем формирования у будущих специалистов различных отраслей указанной компетентности.

Ключевые слова: иноязычная профессиональная компетентность; иноязычная коммуникативная компетентность; профессионально ориентированное англоязычное говорение; профессионально ориентированная англоязычная компетентность в говорении; будущие специалисты.

Diachkova Y. Taras Shevchenko National University of Kyiv
Prospective Specialists' Professionally Oriented English Speaking Teaching: Historical and Methodological Aspects

Abstract. Introduction. The research shows the importance of both historical and methodological analysis of the problem of prospective specialists' professionally oriented English language competence in speaking development. **Purpose.** The article aims to describe and analyze the historical and methodological genesis of the issue mentioned. **Methods.** In the process of research the author uses general (analysis, synthesis) and special scientific

methods. **Results.** In the given article the role of competence in speaking as an integral part of a foreign language professional competence of a specialist is analyzed, the historical and methodical genesis of the study on the development of a foreign language competence in speaking is outlined and the approaches to its definition are summarized. Synthesized and adopted definition of a professionally oriented English language competence in speaking of a prospective specialist is given in the paper. The research paper highlights theoretical basis of the requirements for prospective specialists' knowledge and skills, the implementation of which will greatly contribute to successful professional communication in a foreign language between the specialists as representatives of different cultures. It is also reviled in the article that such skilled communication will influence the development of both the first and the second language personality of a specialist and make them be more competitive on a labour market.

Conclusion. In conclusions of the research paper the prospect of better understanding of the problems of prospective specialists' professionally oriented English language competence in speaking development in various fields is underlined.

Keywords: foreign language professional competence; foreign language competence in speaking; professionally oriented English speaking; professionally oriented English language competence in speaking; prospective specialists.

Постановка проблеми. Вимоги до рівня фундаментальної та професійної підготовки майбутніх фахівців постійно зростають. Англійська мова (АМ) стає обов'язковим компонентом професійної освіти. З огляду на це запорукою успішності підготовки висококваліфікованих фахівців різних галузей стає володіння ними засобом міжнародного спілкування – АМ. Ще десятиліття тому на немовних факультетах ВНЗ значна увага на практичних заняттях з АМ приділялась читанню та перекладу загальнонаукової та фахової літератури, хоча в Програмі з АМ для немовних спеціальностей 1975 р. було зазначено, що студенти мають не тільки читати оригінальну літературу за спеціальністю, а й брати участь в усному спілкуванні АМ в обсязі матеріалу, передбаченого програмою. Зараз майбутня професійна діяльність стала тим фактором, що визначає зміст і форми відповідної навчальної діяльності студента. Суспільство перейшло на якісно новий рівень, де починає формуватись нова модель життєдіяльності, в центрі якої перебуває особистість, спроможна орієнтуватись у швидкоплинних обставинах і відкидати запрограмовану поведінку у фіксованій системі координат. Мовна картина сучасного світу диктує умови формування професійної компетентності фахівця. Практика навчання мови в рамках сучасного компетентнісного підходу вимагає того, щоб питома вага кожного з видів мовленнєвої діяльності диктувалась необхідністю його використання у певній професійній галузі. В свою чергу, професійно орієнтований підхід передбачає формування готовності студентів до свідомого застосування АМ під час професійної взаємодії та використання міжпредметних зв'язків у процесі вивчення мови. Пріоритетність говоріння як виду мовленнєвої діяльності не викликає сумнівів і вимагає оновлення системи іншомовної підготовки фахівців у контексті її професійної спрямованості. Враховуючи те, що “мовець у своєму існуванні виявляється для іншого через говоріння, за допомогою якого можна порозумітися із співрозмовником” [7], нагальною потребою стало формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні. Вирішення цього питання стає можливим за умови докладного вивчення історико-методичної генези дослідження проблеми формування зазначеної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні питання навчання іншомовного говоріння, визначення цілей навчання іноземної мови студентів відображено у ґрунтовних працях таких дослідників, як А. П. Запороженко (1971), В. Л. Скалкін (1981), Н. І. Гез (1982), М. В. Ляховицький (1982), Р. В. Фастовець (1984), І. О. Зимня (1985), Н. Ф. Бориско (1987), І. Л. Бім (2002), Н. Д. Гальськова (2003) та багатьох інших, що є теоретичним підґрунтям для вивчення проблеми формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців.

Зазначимо також, що проблемам навчання іншомовного *професійно спрямованого* говоріння присвячено багато робіт вітчизняних і зарубіжних учених (Гайдукова Л. В., Гез Н. І., Дацків О. П., Запорожченко А. П., Кіржнер С. Е., Котлярова Л. Б., Кочнєва М. Г., Рахманов І. В., Скляренко Н. К., Федорова І. А. та ін.). Це підкреслює науковий і практичний потенціал подальшого вивчення процесу та методики формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців, послуговуючись здобутим досвідом учених-методистів, які присвятили свої роботи зазначеній проблемі.

Таким чином, **метою** нашої публікації є аналіз історико-методичної генези проблеми формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні задля виділення теоретичних основ вимог до знань і вмінь фахівців, реалізація яких сприятиме успішному професійному іншомовному спілкуванню між ними як представниками різних культур, а також окреслення зазначених знань і вмінь. Звернемо увагу, що наш історико-методичний аналіз підходів до проблеми формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні підпорядковується двом критеріям: 1) урахування різноманітності визначень понять іншомовної професійної компетентності (ІПК) та іншомовної комунікативної компетентності (ІКК); 2) повноти вивчення в дослідженнях проблеми формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні.

Основні результати дослідження. Як уже зазначалось нами, говоріння є пріоритетним видом мовленнєвої діяльності порівняно з іншими формами мовленнєвого спілкування. Це закладено в його природі, бо воно: а) є найшвидшим способом передачі інформації; б) потребує від мовця найменших зусиль і спеціальних умов; в) дає змогу залучати до акту спілкування необмежену кількість людей залежно від способу спілкування. Це, насамперед, акцентує нашу увагу на важливості вивчення особливостей формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні.

Розглянемо *ІПК* майбутнього фахівця докладніше. Е. В. Бібікова визначає професійну компетентність як інтегративну якість особистості фахівця – системне явище, що охоплює знання, навички, вміння, професійно значущі властивості, що забезпечують ефективне виконання ним власних професійних обов'язків. Як інтегративне утворення, професійна компетентність містить функціональний, мотиваційний, рефлексивний та комунікативний компоненти [3]. Важливим структурним компонентом професійної компетентності є комунікативна компетентність – якісна характеристика особистості фахівця, що охоплює сукупність науково-теоретичних знань, практичних навичок і вмінь у сфері здійснення професійної комунікації, досвід здійснення професійної взаємодії, стійку мотивацію професійного спілкування. За Е. В. Бібіковою, засобом формування професійної комунікативної компетентності є спілкування, однак у тому разі, якщо воно здійснюється на діяльнісній, мотиваційній, ситуативно обумовленій основі з використанням професійно зорієнтованого змісту як теми спілкування.

Стосовно *ІКК*, то вона визначається дослідницею як здатність і готовність суб'єкта професійної діяльності до здійснення професійного спілкування іноземною мовою. ІКК передбачає сформованість комунікативних умінь у чотирьох основних видах мовленнєвої діяльності (говорінні, аудіюванні, читанні, письмі), наявність мовних знань (фонетичних, граматичних, лексичних) та навичок оперування ними. У структурі ІКК виокремлюються функціональний, рефлексивний та мотиваційний компоненти. Відповідно до загальної структури професійної компетентності, ІКК Е. В. Бібікова розглядає як системне утворення в єдності мотиваційного, функціонального та рефлексивного компонентів. Таким чином, майбутній фахівець повинен володіти теоретичними знаннями у сфері обраної спеціальності та декларативними і процедурними мовними знаннями задля успішного здійснення англомовної комунікації. Зазначимо, що, розглядаючи ІКК як компонент професійної компетентності, авторка ототожнює поняття ІКК та професійно спрямованої ІКК.

ІПК, в свою чергу, – здатність здійснювати міжкультурне професійно спрямоване спілкування; взаємодіяти з носіями іншої культури, беручи до уваги національні цінності, норми й уявлення; створювати позитивний настрій спілкування для комунікантів; вибирати комунікативно доцільні способи вербальної і невербальної поведінки на основі знань про науку та культуру інших народів у межах полілогу культур [2, с. 16]. Це інтегральна характеристика професійної діяльності фахівця, яка охоплює такі підструктури:

- *діяльнісну* (знання, навички, вміння та способи здійснення професійної діяльності);
- *комунікативну* (знання, навички, вміння та способи здійснення професійного спілкування).

Формування ІПК у майбутніх фахівців вимагає накопичення не тільки теоретичних і мовних, а й соціокультурних знань та розвитку відповідних умінь і навичок оперування засвоєним матеріалом. Це також передбачає розвиток комунікативних здібностей майбутніх фахівців.

Окреслимо також історико-методичну генезу дослідження проблеми формування ІКК. У сучасних дослідженнях ІКК тлумачать як необхідний людині рівень сформованості досвіду міжособистісної взаємодії, щоб успішно функціонувати в суспільстві з огляду на власні здібності й соціальний статус [5, с. 13]; як спроможність вирішувати засобами АМ актуальні завдання спілкування в побутовому, навчальному, професійному та культурному житті; як уміння користуватися фактами АМ і мовлення для реалізації цілей спілкування [13, с. 109].

І. Л. Бім вважає, що ІКК є здатністю й готовністю того, хто навчається, здійснювати іншомовне міжособистісне і міжкультурне спілкування з носіями мови в заданих стандартом/програмою межах [4]. Звідси ми робимо висновок, що комунікативна компетентність передбачає наперед задані вимоги до освітньої підготовки тих, хто навчається (державне замовлення, стандарт). Треба відзначити, що ці стандарти постійно змінюються, реагуючи на зміни, пов'язані з процесами глобалізації та інтернаціоналізації процесів спілкування, що автоматично призводить до змін і уточнень вимог до рівнів володіння мовою й оновлення та вдосконалення методів і способів формування ІКК.

У контексті цієї статті доцільно звернутися до дослідження П. І. Сердюкова, в якому ІКК визначається як здатність із можливістю потенційної реалізації, що була сформована у студента в процесі вивчення ІМ, користуватися вивченою мовою для вирішення різноманітних інформаційних і комунікативних завдань, які виникають у процесі його професійної і життєвої діяльності [12]. Таким чином, науковець вбачає формування ІКК невід'ємною складовою професійної освіти, яка наближує останню до полікультурних реалій сучасного життя.

Пропонуємо, слідом за С. Ю. Ніколаєвою та когортою вітчизняних учених-методистів, розглядати ІКК як здатність успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого й опосередкованого контактів [9]. Таке розуміння ІКК дає змогу імплементувати лінгвістичний, соціокультурний і професійний компоненти до процесу іншомовної взаємодії.

Таким чином, під професійно спрямованою ІКК розуміється комплексний особистісний ресурс, що забезпечує можливість ефективної взаємодії у професійній галузі, в процесі використання АМ як засобу рішення професійних задач. Це здатність майбутнього фахівця діяти у режимі вторинної мовної особистості у професійно спрямованій ситуації спілкування з фахівцями з інших країн, готовність до здійснення міжкультурної професійної взаємодії у полікультурному просторі в умовах міжнародної мобільності та інтеграції [1]. Під вторинною мовною особистістю розуміється сукупність здатностей/готовності людини до продукування мовленнєвих дій в умовах автентичного спілкування з представниками інших культур [6].

Сучасний ринок праці постійно посилює вимоги до фахівців і визначає значимість їх професійно спрямованої іншомовної підготовки. Починаючи з 1970-х років, змінились вимоги до вищої мовної освіти; зарубіжні вчені-методисти приділяють значну увагу АМ для

професійного спілкування. З'явилось багато робіт, в яких розглядалась і вивчалась професійно спрямована ІКК у різних видах мовленнєвої діяльності. Окремо досліджувалось формування професійно спрямованої іншомовної компетентності в монологічному та діалогічному мовленні у фахівців різних галузей. У методиці навчання іноземних мов продовжують з'являтися ґрунтовні роботи, присвячені формуванню професійно спрямованої іншомовної компетентності в говорінні, автори яких мають на меті дослідити та вивчити всі функціональні типи діалогу та монологу.

В Україні також здійснювалися дослідження з методики навчання іноземних мов для професійного спілкування, зокрема учителів (Вдовіна Т. О., Гронь Л. В., Морська Л. І., Пінська О. В.), економістів (Мірошниченко Є. В., Скуратівська Г. С., Устименко О. М.), юристів (Котлярова Л. Б., Савченко Г. П.), медиків і фармацевтів (Марковіна І. Ю., Петрашук О. П.), військових (Зайцева Р. Г., Онисіна І. С., Угрюмова Н. І.), фахівців з технічних спеціальностей (Грішина І. М., Дроздова І. П., Ємельянова Г. О., Тарнопольський О. Б., Тоцька Н. Л., Чірва І. В.). Ці роботи є теоретичним підґрунтям проблеми формування вмінь професійного іншомовного спілкування студентів, що є складовою компетентності в говорінні та об'єктом нашого аналізу.

Зазначимо, що в цих дослідженнях формування професійно спрямованої ІКК, яке передбачає "накладання" іншомовних навичок на предметний зміст професії під час виконання професійних завдань, вбачається як підхід, у межах якого викладання дисципліни "Іноземна мова" у навчальному плані підготовки майбутнього фахівця не формально, а змістовно спрямоване на досягнення загальної мети навчання студента у ВНЗ – формування його професійної компетентності. Таким чином, професійно спрямована англomовна компетентність в говорінні як мета навчання посідає другорядне місце. Це не відповідає ідеї компетентнісного підходу до навчання АМ, який передбачає переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі, у зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, навичок і вмінь на формування й розвиток у майбутніх фахівців здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях, на організацію освітнього процесу на основі урахування затребуваності навчальних досягнень випускника ВНЗ у професійній діяльності, забезпечення його спроможності відповідати реальним запитам швидкозмінюваного ринку праці й мати сформований потенціал для швидкої безболісної адаптації як у майбутній професії, так і в соціальній структурі [9]. Це, в свою чергу, вимагає спрямованості освітнього процесу саме на формування у студентів професійно спрямованої ІКК.

Ураховуючи вищезазначені підходи до визначення професійно спрямованої ІКК, слід зробити висновок про те, що: а) професійно спрямована ІКК виявляється в процесі іншомовної взаємодії та характеризується унікальністю і неповторністю для кожного мовця; б) професійно спрямована англomовна компетентність у говорінні фахівців характеризується певним набором вимог до їхніх знань (загальнонаукових, науково-теоретичних, мовних (фонетичних, граматичних, лексичних), соціокультурних і професійних), навичок, умінь та здібностей; в) ці знання, навички, вміння та здібності в подальшому реалізуються у процесі іншомовного спілкування між мовцями, які є представниками різних культур; г) навчання професійно спрямованого іншомовного говоріння має бути контекстним і свідомим та завжди орієнтованим на студента; г) професійно спрямована англomовна компетентність у говорінні фахівця містить два головні компоненти: професійну компетентність, тобто професійні знання, навички та вміння; і компетентність у говорінні, що зумовлена безпосередньо спеціальністю.

Отже, нами були розглянуті в методичній перспективі наукові роботи, які становлять теоретичну основу проблеми формування професійно спрямованої англomовної компетентності в говорінні. Аналіз історико-методичної генези зазначеної проблеми уможливив виділення вимог до знань і вмінь фахівців, реалізація яких сприятиме успішному професійному

іншомовному спілкуванню між ними. Зазначимо, що ступінь навченості студентів (володіння ними необхідними знаннями та вміннями) і розвитку комунікативних здібностей свідчить про рівень сформованості професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні в цілому та визначається програмними вимогами курсу (нормативними документами). Рівень сформованості професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців, в свою чергу, має відповідати цільовому рівню володіння АМ для професійного спілкування на кінець бакалаврату з обраної спеціальності [11]. Розглянемо окремо вимоги до знань і вмінь майбутніх фахівців.

Майбутні фахівці мають володіти: науково-теоретичними знаннями; мовними декларативними (знаннями найуживаніших інтонаційних моделей АМ, фахової термінології, відповідних граматичних структур, мовленнєвої і немовленнєвої поведінки фахівців-носіїв АМ у процесі професійного спілкування, ключових елементів культури професійного мовлення, специфіки типових ситуацій професійного життя тощо) та процедурними (знаннями про планування, організацію, здійснення та коригування мовлення в процесі усної взаємодії із співрозмовником, про застосування стратегій тощо) знаннями; соціокультурними знаннями (про іншу систему понять, через яку сприймається дійсність, про професійну специфіку мовленнєвого спілкування носія мови, що містить безеквівалентну лексику, фонові знання, власні імена, назви предметів і явищ, властивих певній фаховій системі країни, мова якої вивчається, особливості поведінки й етикету тощо).

Провідна мета формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні у майбутніх фахівців полягає у практичному опануванні студентами вмінням професійно спрямованого англомовного говоріння на рівні, достатньому для адекватної орієнтації в професійній сфері (згідно з нормативними вимогами). Знання є підґрунтям для формування зазначених умінь. А ефективність їх розвитку зумовлюється рівнем сформованості навичок оперування засвоєним матеріалом (мовним: фонетичним, лексичним, граматичним; мовленнєвим).

Отже, володіння професійно спрямованою англомовною компетентністю в говорінні передбачає здатність майбутнього фахівця діяти в режимі вторинної мовної особистості у професійно спрямованій ситуації спілкування з фахівцями з інших країн. Згідно з сучасними освітніми та професійними вимогами і потребами майбутніх фахівців актуальність формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні модифікує цілі та зміст навчання АМ для професійного спілкування. В свою чергу, навчання АМ для професійного спілкування стає невід'ємною складовою професійної освіти, яка наближує останню до полікультурних реалій сучасного життя.

Актуальність формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні підтверджується й виникненням і стрімким розвитком професійної лінгводидактики як галузі педагогічних знань, яка розробляє методологію процесу вивчення та навчання АМ для професійного спілкування, її закономірностей і специфічних принципів [8].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, професійно спрямована англомовна компетентність в говорінні фахівця – це здатність розв'язувати комунікативні завдання АМ у професійних умовах, володіти потенціалом дидактичного дискурсу, продукувати довершений і нормативний навчальний текст; користуватися іншомовними ресурсами та іншомовним репертуаром задля задоволення професійних потреб [10]. Достатній рівень розвитку професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні передбачає наявність у майбутнього фахівця двох основних груп умінь: загальнокомунікативних (забезпечують перебіг комунікації АМ у ситуаціях повсякденної міжособистісної взаємодії) та професійно-комунікативних (професійно значущі комунікативні вміння, що забезпечують комунікацію АМ в умовах професійної взаємодії між адресантом і адресатом).

Підсумовуючи вищезазначене, наголосимо, що зміна освітніх і навчальних пріоритетів у викладанні АМ на немовних факультетах ВНЗ сприяє підвищенню статусу продуктивних видів мовленнєвої діяльності. Це зумовлює актуальність перспективи глибшого вивчення проблем формування у майбутніх фахівців різних галузей професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александров А. С. Введение в судебную лингвистику / А. С. Александров. – Н. Новгород : Нижнегородская правовая академия, 2003. – 420 с.
2. Андриенко А. С. Развитие иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов технического вуза (на основе кредитно-модульной технологии обучения) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. / А. С. Андриенко. – Ростов н/Д, 2007. – 232 с.
3. Бибикина Э. В. Формирование основ иноязычной коммуникативной компетентности у будущих экологов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / Э. В. Бибикина. – Майкоп, 2006. – 29 с.
4. Бим И. Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблемы школьного учебника / И. Л. Бим. – М. : Русский язык, 1977. – 288 с.
5. Гальперин П. Я. Развитие исследований по формированию умственных действий / П. Я. Гальперин. – М. : Директ-Медиа, 2008. – 94 с.
6. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам : Пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М. : АРКТИ, 2003. – 192 с.
7. Конечкая В. П. Социология коммуникации / В. П. Конечкая — М. : Междунар. ун-т бизнеса и управления, 1997. – 304 с.
8. Крупченко А. К. Профессиональная лингводидактика / А. К. Крупченко // Иностранные языки в школе. – 2010. – №10 – С. 28 – 30.
9. Николаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Николаєва // Іноземні мови. – К. : Ленвіт. – 2010. – №2. – С. 11–17.
10. Панкратова Е. А. Формирование правовой картины мира у студентов юридических специальностей средствами иностранного языка (На материале английского языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Е. А. Панкратова. – Н. Новгород, 2004. – 210 с., ил.
11. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
12. Сердюков П. И. Теоретические основы обучения иностранному языку в языковом вузе с применением информационных технологий : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.02 / Петр Игоревич Сердюков. – К., 1997. – 349 с.
13. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе / С. Ф. Шатилов. – М. : Просвещение, 1986. – 222 с.

REFERENCES

1. Aleksandrov A. S. Vvedeniye v sudebnuiu lyngvystyku / A. S. Aleksandrov. – N. Novgorod : Nyzhnenovgorodskaiia pravovaia akademyia, 2003. – 420 s.
2. Andryienko A. S. Razvytyie inoiazыchnoi professyonalnoi kommunykativnoi kompetentnosti studentov tehnycheskogo vuza (na osnove kredytно-modulnoi tehnologyiy obuchenya) : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.08. / A. S. Andryienko. – Rostov n/D, 2007. – 232 s.
3. Bibikova Ye. V. Formirovaniie osnov inoiazыchnoi kommunikativnoi kompetentnosti u budushchih ekologov : avtoref. dis. ... k. ped. n.: spec. 13.00.08 “Teoriya i metodika professionalnogo obrazovaniia” / Ye. V. Bibikova. – Maikop, 2006. – 29 s.
4. Bim I. L. Metodika obuchenija inostrannym jazykam kak nauka i problemy shkol'nogo uchebnika / I. L. Bim. – M. : Russkij jazyk, 1977. – 288 s.

5. Galperin P. Ya. Razvitie issledovanij po formirovaniju umstvennyh dejstvij / P. Ya. Galperin. – M. : Direkt-Media, 2008. – 94 s.
6. Galskova N. D. Sovremennaja metodika obuchenija inostrannym jazykam : Posobie dlja uchitelja / N. D. Galskova. – M. : ARKTI, 2003. – 192 s.
7. Koneckaia V. P. Sociologija kommunikacii / V. P. Koneckaia – M. : Mezhdunar. un-t biznesa i upravleniia, 1997. – 304 s.
8. Krupchenko A. K. Professional'naja lingvodidaktika / A. K. Krupchenko // Inostrannye jazyki v shkole. – 2010. – №10 – S. 28 – 30.
9. Nikolaieva S. Yu. Tsili navchannja inozemnyh mov v aspekti kompetentnisnogo pidhodu / S. Yu. Nikolaieva // Inozemni movy. – K. : Lenvit. – 2010. – №2. – S. 11 – 17.
10. Pankratova E. A. Formirovanie pravovoj kartiny mira u studentov juridicheskikh special'nostej sredstvami inostrannogo jazyka (Na materiale anglijskogo jazyka) : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Elena Aleksandrovna Pankratova. – N. Novgorod, 2004. – 210 s., il.
11. Prohrama z anhliys'koyi movy dlya profesiynoho spilkuvannja / [H. Ye. Bakayeva, O. A. Borysenko, I. I. Zuyenok ta in.]. – K. : Lenvit, 2005. – 119 s.
12. Serdjukov P. I. Teoreticheskie osnovy obuchenija inostrannomu jazyku v jazykovom vuze s primeneniem informacionnyh tehnologij : dis...doktora ped.n.: spec. 13.00.02 / Petr Igorevich Serdjukov. – K., 1997. – 349 s.
13. Shatilov S. F. Metodika obuchenija nemeckomu jazyku v srednej shkole / S. F. Shatilov. – M. : Prosveshhenie, 1986. – 222 s.